

تنوع‌بخشی معیشت؛ سخن سردبیر ▶ چاره راه معیشت پایدار روستایی در ایران

با سپری شدن زمستان کم‌بارش در سال ۹۶، نوروز سال ۹۷ فرا می‌رسد. این بارش کم بر همه بخش‌های جامعه فشار می‌آورد؛ اما مسلماً بیشترین فشار این بارش کم بر روستائینی است که درآمد و معیشتی وابسته به کشاورزی دارند. در اقلیم‌های خشک چون ایران، باید به دنبال شیوه‌ای از زیست و معیشت روستایی باشیم که کمترین فشار را به منابع آب وارد کرده و کمترین وابستگی را به این منابع داشته باشد. هر نوع مداخله برای پایدارسازی معیشت را در سه گروه که با هم هم‌پوشانی‌هایی دارند دسته‌بندی می‌کنند: جایگزین‌سازی (شیوه‌های معیشت)، جبران خسارت‌ها و ایجاد مشوق‌ها. جایگزین‌سازی معیشت به دنبال جایگزین‌کردن کامل معیشت‌های آب‌بر با معیشت‌های کم‌آب‌خواه است؛ اما برخی کارشناسان بر این باورند که ما ابتدا باید با متنوع‌سازی معیشت‌ها، فرایند افزایش رفاه نسبی کشاورزان و به دنبال آن کاهش فشار بر منابع آب پی گرفته شود.

ایران، با داشتن مزیت‌های نسبی بالا چون جغرافیای متنوع، دانش بومی تاریخی در شیوه‌های معیشت کم‌آب‌خواه، ظرفیت‌های طبیعی، فرهنگی، باستانی و تاریخی ایران برای جذب گردشگر، فرهنگ بومی غنی و پتانسیل‌های روستایی در صنایع دستی، علاوه بر اینکه می‌تواند گام‌های سریع و محکمی در متنوع‌سازی معیشت‌های روستایی بردارد می‌تواند الگویی شایسته برای جهانیان در سازگاری با شرایط کم‌آبی باشد. طبیعی است که متنوع‌سازی معیشت با همفکری و همکاری کنشگرانه و اثربخش جوامع محلی برای افزایش ظرفیت‌ها و توانایی‌های خود محقق می‌شود. نمی‌توان با تهیه نسخه‌ای از پیش تعیین‌شده‌ای توسط چند کارشناس و دانشگاهی و ارائه آن به جوامع محلی امید ایجاد تغییر در معیشت‌های روستاییان به سمت معیشت‌های پایدار داشت. چون ارائه ایده و فکر و روحیه دنبال‌کردن جدی بخشی از ظرفیت‌سازی برای تغییر در معیشت جوامع محلی است. این مسئله با توجه به سابقه بسیار طولانی ایرانیان در مدیریت مشارکتی منابع آب، قابلیت تحقق بالایی دارد؛ اما نخست باید باور داشته باشیم که تنها با تکیه بر این دانش و ظرفیت‌ها و در اختیار گرفتن شیوه‌ها و تکنولوژی‌ها در بافتار آن دانش بومی می‌توانیم از این شرایط پیچیده رهایی یابیم.

امید است که در سال‌نو و سال‌های آتی، انسان ایرانی به پشتوانه ظرفیت‌ها و دانش سازگار با طبیعت خود، طرحی نو در اندازد و از این مرحله دشوار به سلامت گذر کند. نوروز سال ۹۷ با امید به تغییر بر همگان مبارک باد.

